

Miljøets manglende rettsvern: Hvordan ivareta natur og miljø i by- og stedsplanlegging?

Litteraturhuset 13.3. 2019

Arrangører: NBR-OsloMet, Sabima, Naturvernforbundet, Norges jeger- og fiskerforbund, Norsk friluftsliv, WWF Verdensnaturfond, Den Norske Turistforening (DNT)

Økt oppmerksomhet om truet natur

- Rapporten «The living planet report» fra WWF
- Naturen i Europa er i sterk tilbakegang
- En av tre arter er truet.
- Norge: 208 bie- og humlearter, 30% rødlistet og 18% truet
- Arealendring utgjør den største trusselen

Natur taper likevel i lokal arealplanlegging

- «Naturverdiene våre er den store taperen, og blir bygd ned, bit for bit - uten en overordnet og langsiktig tankegang, ja, uten tankegang overhodet» (Anonyme planleggere, Dagbladet 19.12.2018).

Plansystemets sikkerhetsventil

- Norge har et av Europas mest desentraliserte system hvor kommunene er den primære arealmyndighet.
- Innsigelse er sikkerhetsventilen i planprosesser etter pbl
- Hensikten er å ivareta nasjonale mål, interesser og hensyn som Stortinget har nedfelt i lover og vedtak

Vi spør:

- Har regjeringens instruks til fylkesmennene om å fremme færre innsigelser og vekte lokalt selvstyre høyere gitt oss et plansystem som i mindre grad enn før sikrer naturhensyn?

Program

08.30 Velkommen

Gro Sandkjær Hanssen, NIBR, OsloMet

08.35 Miljøets rettsvern

Fredrik Holth, NMBU

08.50 Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker

Bente Willumsen, Riksrevisjonen

09.05 Ivaretas miljøet i kommunens planlegging? Funn fra evalueringen av plan- og bygningsloven

Gro Sandkjær Hanssen, NIBR, OsloMet

09.15 Innlegg fra Sabima

Christian Steel

09.25 Innlegg fra Naturvernforbundet

Maren Esmark

09.35 Innlegg fra Stortingsrepresentant Ove Trellevik (H), Kommunal- og forvaltningskomiteen

09.50 Spørsmål og diskusjon

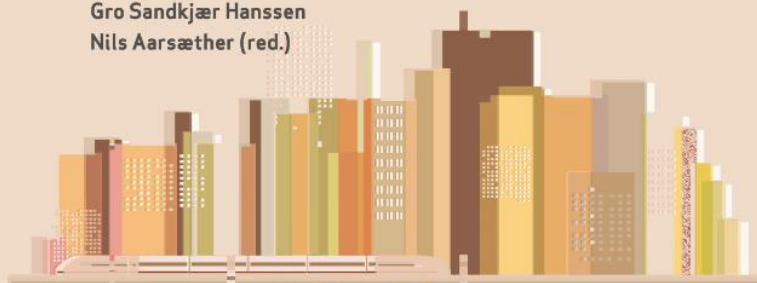

Ivaretas miljøet i kommunens planlegging? Funn fra evalueringen av plan- og bygningsloven

Gro Sandkjær Hanssen, NBR-OsloMet

Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

20
08
**PLAN- OG
BYGNINGSLOVEN**

- en lov for vår tid?

UNIVERSITETSFORLAGET

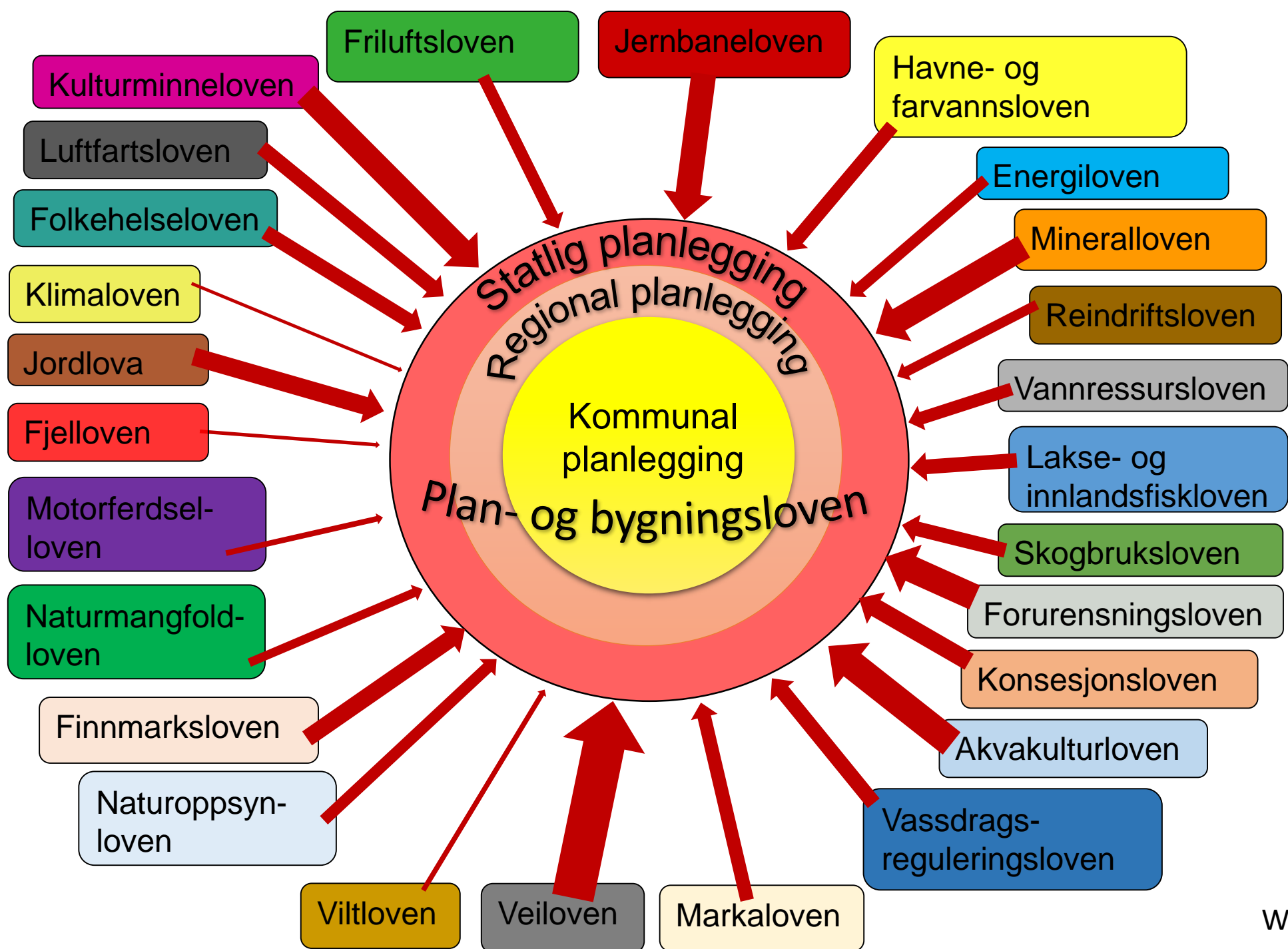
Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

20
08
**PLAN- OG
BYGNINGSLOVEN**

- fungerer loven
etter intensjonene?

UNIVERSITETSFORLAGET

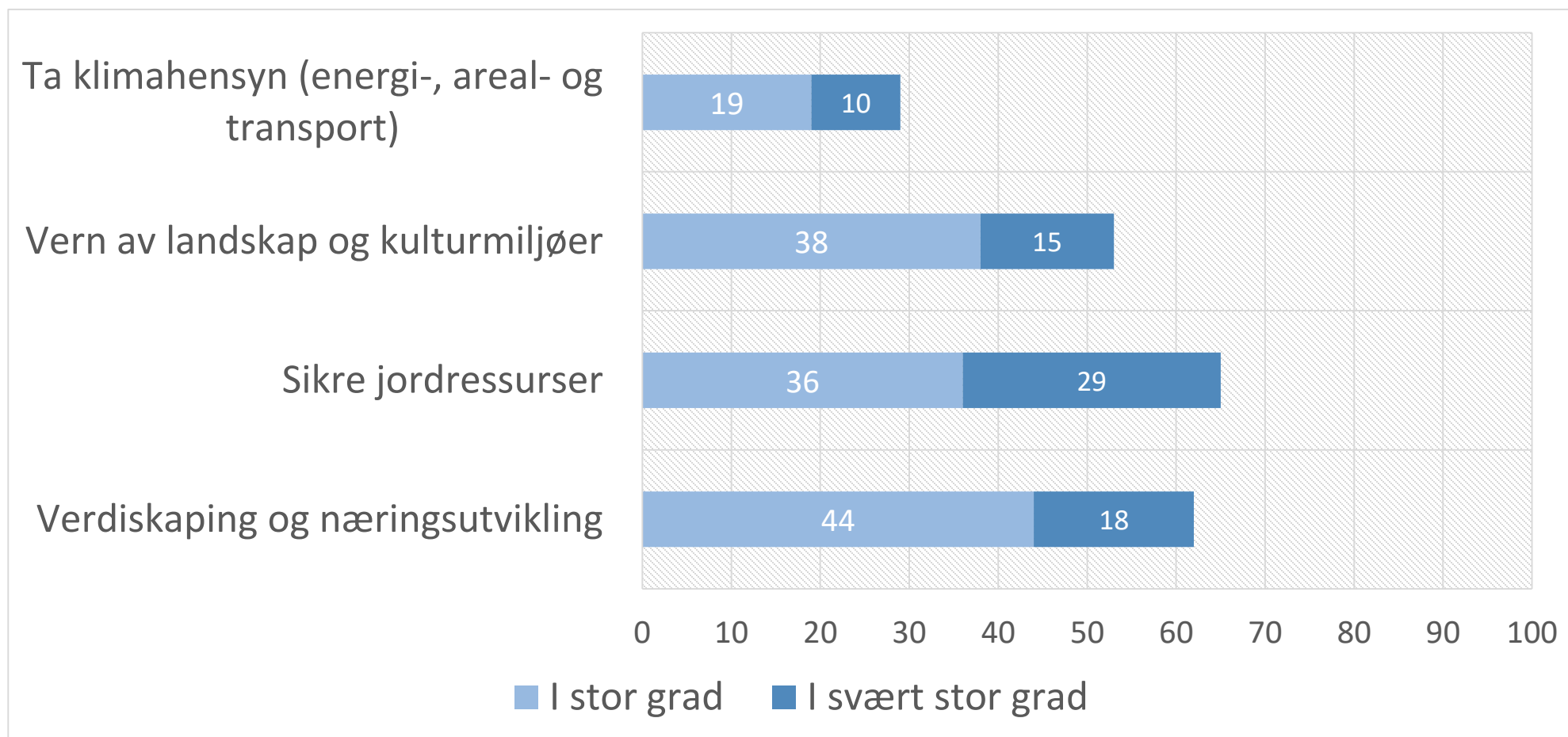

Ivaretas natur i kommunens planlegging?

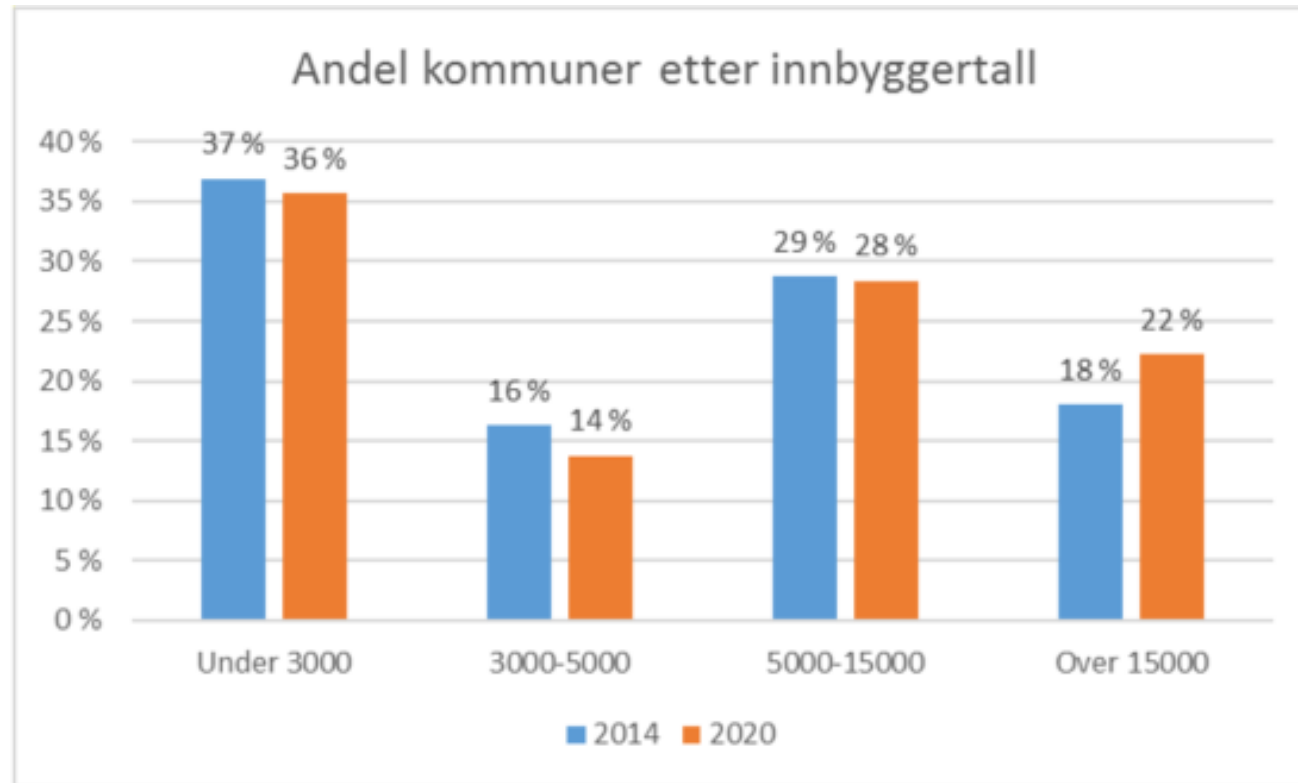
Utfordringsbildet

- Arealutviklingen er ikke bærekraftig (Riksrevisjonen 2007, 2011-12)
- Naturindeksen fra 2015: biologisk mangfold har utviklet seg i negativ retning i hele landet
 - Våtmarkene – jevn nedgang fra 1990
 - Tilstanden i fjellet: lavere verdi enn i 1990
 - Fortsatt stor omdisponering av jord (ca 9000 dekar i 2017).
 - Veier, vassdragsutbygginger, nærings-, bolig- og hyttebebyggelse utgjør det største presset mot norsk natur – nedbygging og oppsplitting av leveområder

Figur 4. I § 3-1 listes en rekke oppgaver og hensyn som skal ivaretas i planlegging etter loven. I hvilken grad ivaretar planleggingen i din kommune følgende hensyn (planansvarlige, N=202).

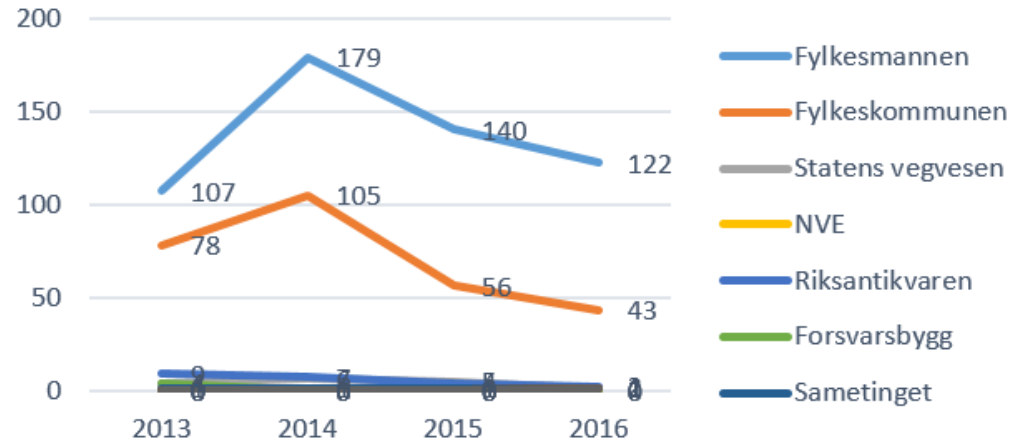
En forklaring er manglende kompetanse

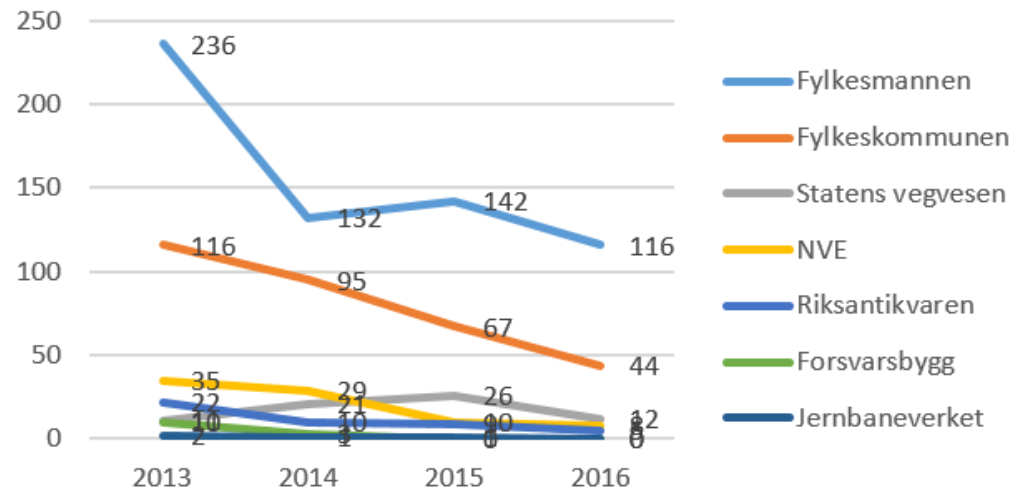
- Riksrevisjonen pekte i 2007: stort behov for kompetanseheving i kommunene
- Nyere studier: Mangel på miljøfaglig kompetanse og kapasitet svekker kommunenes mulighet til å ivareta sitt ansvar som miljømyndighet, særlig i arealplanleggingen.

Sikkerhetsventilen er svekket
– dette virker inn på kommunal planlegging

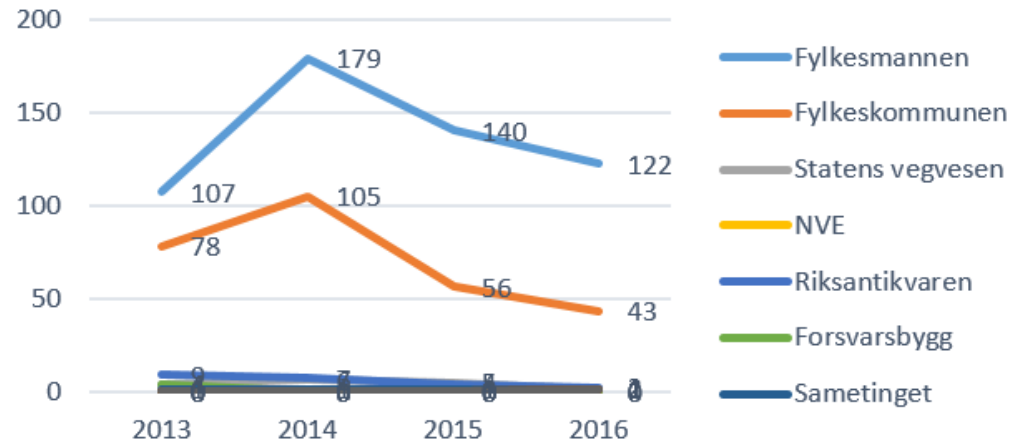
Antall innsigelser til kommune(del)plan pga miljøvern

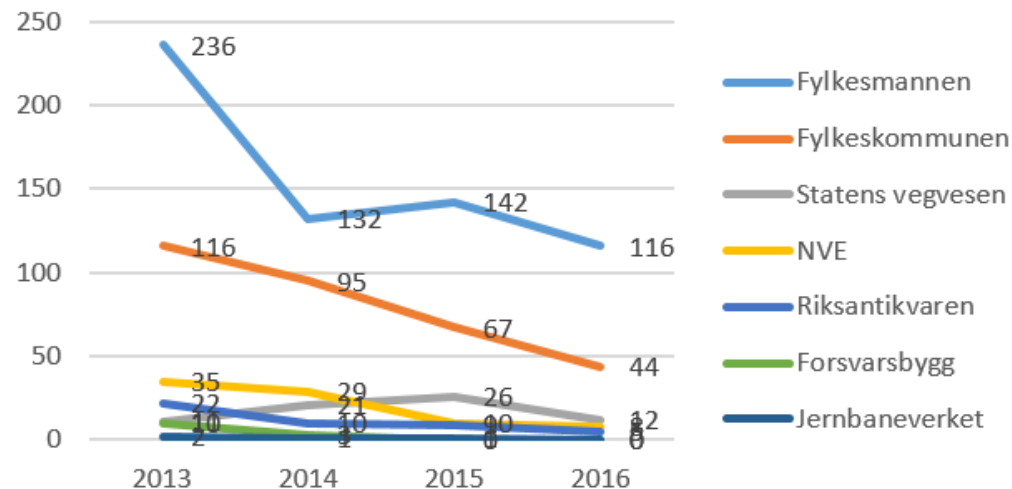
Antall innsigelser til reguleringsplan pga miljøvern

Antall innsigelser til kommune(del)plan pga miljøvern

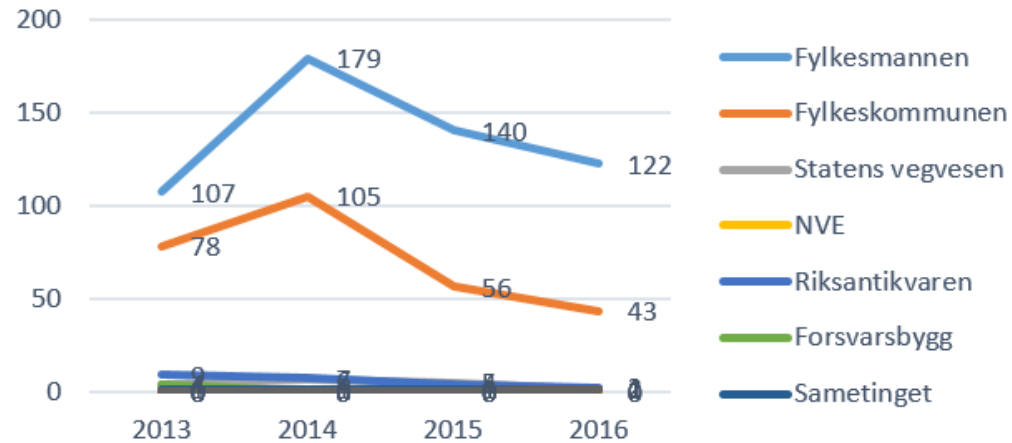
Antall innsigelser til reguleringsplan pga miljøvern

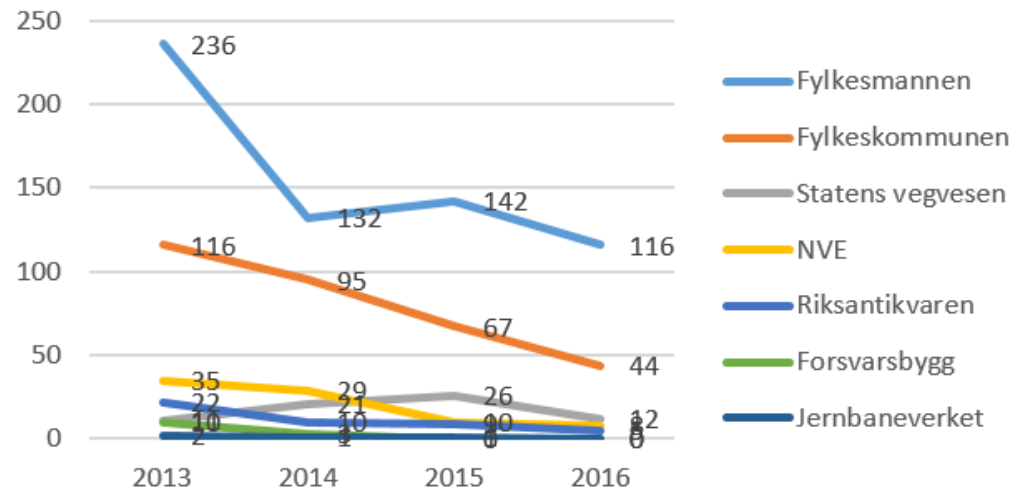
Våre studier finner:

- Indikasjoner på at innsigelsesmyndighetene «holder igjen» innsigelser
- Flere gir uttrykk for at de lar være å fremme innsigelser de før ville fremmet ut fra faglig vurdering
- Er også forsiktige med å fremme innsigelse også av frykt for presedensdannelse i departementet
- Det finnes ingen oversikt over hvilke naturverdier som går tapt.
- Stor usikkerhet om når hensynet til «kommunalt selvstyre» trumfer hensyn etter naturmangfold-loven, jordlov, SPR-BATP og klimalov i KMDs avgjørelser.
- Aktører opplever at kommuner i større grad «tester» grensene til regionale planer og statlige interesser

Antall innsigelser til kommune(del)plan pga miljøvern

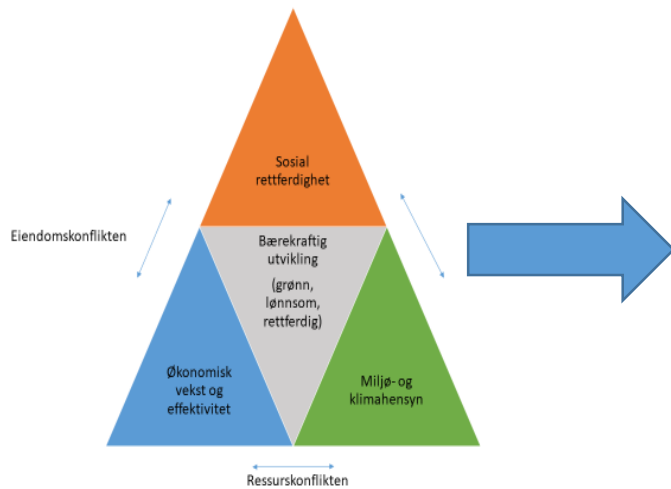

Antall innsigelser til reguleringsplan pga miljøvern

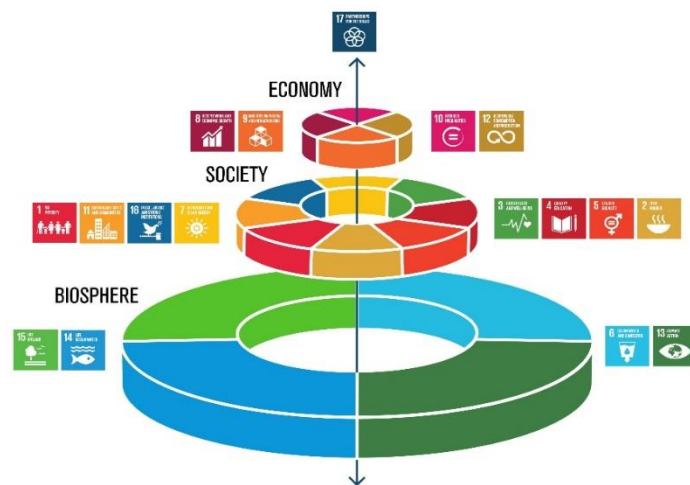
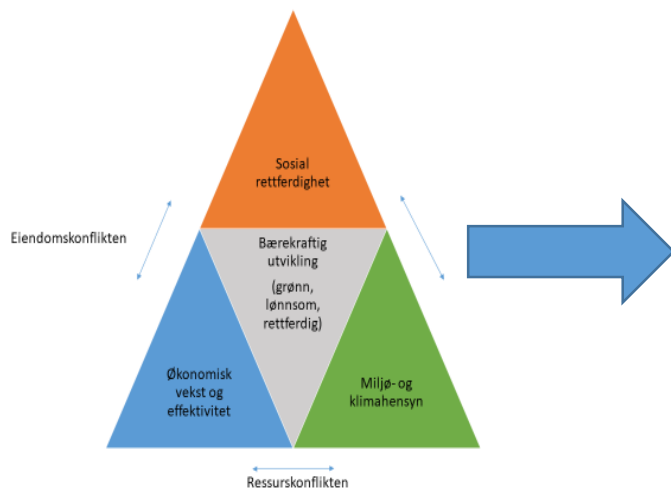
Forbedringsforslag

- Stort behov for presisering av når/hvor tungt hensynet til «lokalt selvstyre» skal veie mot naturverdier/jordvern/klimautslipp
- Det bør være rettslig krav om begrunnelse i departementets innsigelsesavgjørelser
- Det bør være rettslig krav til begrunnelse av hvorfor «kommunalt selvstyre» tillegges/ikke tillegges vekt i avskjærings/samordningsavgjørelser

Forbedringsforslag

- Stort behov for presisering av når/hvor tungt hensynet til «lokalt selvstyre» skal veie mot naturverdier/jordvern/klimautslipp
- Det bør være rettslig krav om begrunnelse i departementets innsigelsesavgjørelser
- Det bør være rettslig krav til begrunnelse av hvorfor «kommunalt selvstyre» tillegges/ikke tillegges vekt i avskjæringsavgjørelser

Forbedringsforslag

- Stort behov for presisering av når/hvor tungt hensynet til «lokalt selvstyre» skal veie mot naturverdier/ jordvern/klimautslipp
- Det bør være rettslig krav om begrunnelse i departementets innsigelsesavgjørelser
- Det bør være rettslig krav til begrunnelse av hvorfor «kommunalt selvstyre» tillegges/ikke tillegges vekt i avskjæringsavgjørelser
- Kontroll av sumeffekten av bit-for-bit utbygging: Arealregnskap vil belyse aggregerte effekter for naturmangfold og klima (per kommune + i sum i et økosystem jfr. Vannregioner).
- Styrke naturmangfoldets rettsvern: Mer presise arealbruksbegrensninger, forbud mot planer og tiltak som kan føre til irreversible miljøskader, flere prioriterte arter

Takk for oppmerksomheten!

groha@oslomet.no